

לזכר

בתיה שרון (בורנשטיין)

קריית חיים – קליפורניה וחזרה

מאת: יורם בר-גל (זילברגליט)

בתיה שרון, 1942-2002

קליפורניה – חיפה

לפני ימים אחדים, בדירה במרכז הכרמל, ישבתי מול אסנת, אשה צעירה בשנות השלושים לחייה וניסיתי ללקט פרטים ביוגרפיים, שלא היו ידועים לי על אמה, בתיה שרון (בורנשטיין) ז"ל שיחדיו עברנו פרק מרכזי בעיצוב דמותינו – תקופת הילדות והבגרות בקריית חיים. הדירה מלאה בריהוט שהגיע מעבר לים, כורסאות גדולות, תמונות, חפצי נוי שונים מפוזרים בטעם בחדר ואוירה של מקום אחר נושבת מהם. אסנת, נאה, רזה ובעלת שיער ארוך מתולתל רך בגוון אדמוני, מדברת עברית שוטפת עם רסיסי מבטא אמריקאי קל. העברית היתה שפת האם של אסנת, והיא המשיכה לשמר את השפה במשך השנים, ודי מהר קלטה את הסלאנג, ושפת היום היום העכשווית ומשלבת אותה ברצף הדיבור. היא "עשתה עלייה", לפני שלוש שנים. חודשים אחדים לאחר בואה לחיפה, כבר "הצליחה" לחוות סצנות מוכרות מהמזרח התיכון – מלחמת הלבנון השנייה.

אני מתבונן בהבעת פניה, בדרך בה היא משוחחתי, בשפת הגוף, בצחוק, באינטונציה, בשטף הדיבור – מחפש במראה ובקול את הקשרים הגנטיים הסמויים והגלויים עם אמה. משהו בחיתוך הדיבור, בזוית הפה, בצחוק, במבט העיניים – נותנים תחושה של קשר עם העבר הרחוק, של שנות ההתבגרות והכירות האישית עם בתיה בתקופת קריית חיים.

חיפה לא היתה זרה לאסנת. כשלוש שנים לפני כן, באמצע יולי שנת 2002, היא הגיעה מקליפורניה בנסיבות אחרות – באה למלא את בקשתה האחרונה של אמה, להקבר בחיפה, לא רחוק מאביה ויקטור בורנשטיין שהיה פועל פיניציה, ועבד יחד עם אבי זאב זילברגליט במשמרות. להקבר בחיפה היתה אמירה חשובה - ציווי חיים של בתיה, כשימיה היו חצויים בין החיים בניכר ובין הקשר העז לארץ והזהות הישראלית העמוקה שחשה כל השנים.

חיפה - קליפורניה

עיקר השיחה עם אסנת הייתה על התקופה שלאחר לימודיה של בתיה באוניברסיטה העברית בירושלים. משסיימה את תיכון קריית חיים בשנת 1960, הלכה לצבא והמשיכה במסלול הקבוע אל האוניברסיטה העברית בירושלים בראשית שנות הששים. שם למדה סוציולוגיה ואמנות, התחברה לחיים הסטודנטיאליים של העיר, והכירה את מי שעתיד היה להיות בעלה, ואביה של אסנת, בן למשפחה מותיקי היישוב ברחובות ופתח תקווה.

שני הצעירים, בתיה ובעלה נישאים ויוצאים להמשך לימודים גבוהים, במטרה לפתח קריירה אקדמית – המקום שנבחר היה ויסקונסין, במרכזה של ארה"ב. שם מחברת בתיה שתי אהבות אקדמיות, וכותבת דוקטורט בתחום ביניים חדש יחסי: סוציולוגיה של האמנות. בויסקונסין, נולדת אסנת, אך הזוגיות נשברת, בתיה נפרדת מבעלה ויוצאת עם ילדה קטנה לחפש את פרנסתה, אותה מצאה באחת השלוחות של אוניברסיטת קליפורניה, בסנטה קרוז, עיירה - המשמשת לה מקום מגורים חדש. חמש שנים המשיכה בתיה לעבוד תחת המטריה של אוניברסיטת קליפורניה, אך בסוף שנות השבעים, החליטה לעזוב את האקדמיה, ולעבור לעסוק בתחום אחר – ניהול כוח אדם, במסגרות שונות. באותן שנים, אף ניהלה מגעים עם מוסדות אקדמיים בארץ, ואף מוסדות אחרים בניסיון להיקלט מחדש כאן, אך אלה לא הבשילו מסיבות שונות. עזיבת תחום עיסוק אהוב, רק הגביר בבתיה את הרצון לקלוט ולחוות את העולם התרבותי. היא קוראת את הספרות האמריקאית הקלסית, מתעניינת במוסיקה של המאה ה-19, אך לרגע לא שוכחת את אהבתה לארץ ומשמרת את זהותה הישראלית בעזרת הספרות העברית הנכתבת באותן שנים. כל ביקור של בתיה בארץ, היה מלווה בחזרתה לקליפורניה עם חבילה נכבדה של ספרים חדשים - עמוס עוז, א.ב. יהושע, מאיר שלו ואחרים. קריאת הספרות העברית והעיתונות היומית מישראל, שימרו אצל בתיה לא רק את הזהות והקשר עם הארץ, אלא העשירו אותה בשפה העברית המתהווה.

באמצע שנות השבעים, בהמשך לכנס מקצועי שנערך בארה"ב, פגשתי את בתיה בסנטה קרוז, שוחחנו שעות על הארץ, על הספרות והתרבות, על קריית חיים וחברי הילדות. לאחר ששנים ארוכות לא דיברנו, הדהימה אותי העברית הטובה, ללא היגיון זר, ובשטף מלא וכמעט ללא צורך להיעזר בשפה אנגלית. אלה היו עדות "אילמת" לזהות הפנימית שלה. גם בפגישות אחרות בהמשך השנים, בחיפה ובחו"ל, רושם זה נותר חזק כבתחילה.

תחום העיסוק בניהול כוח אדם, הוליך את בתיה בראשית שנות השמונים, למקום אחר – היא קיבלה עבודה בבסיס הצבא האמריקאי המוצב בגרמניה בעיר היידלברג. שלוש שנים במרכז אירופה, היו שנים בהן מילאה את המצבורים האפשריים בתחומי אמנות, תרבות, תיאטרון אירופאיים, וזאת בעזרת ביקורים במוזיאונים, כנסיות, קונצרטים והצגות בכל רחבי היבשת.

משחזרה לקליפורניה, באמצע שנות השמונים, מצאה תפקיד בחברה לתוספי מזון, שנמצאה במרחק קטן מביתה בסנטה קרוז. לאט לאט, הכניסה בתיה שינויים ותמורות בחברה, בדרכי ניהולה, שיטות השינוק

והפכה את החברה לסיפור הצלחה. בשנות התשעים, הבום הכלכלי העצום של תעשיית ההי-טק, בעמק הסיליקון שואב לתוכו אנשים בעלי כישורי ניהול וארגון. בתיה נשאבת לתוך העולם הזה, ועוברת מחברה אחת לשנייה במשך שנים אחדות. אבל במקביל, היא נפגעת ממחלה ממאירה, הדורשת משאבי גוף ונפש. למרות המחלה המתמשכת, בתיה ממשיכה לעבוד ונוסעת עוד מספר פעמים לארץ לבקר חברים וקרובי משפחה עד שנפטרה בשנת 2002.

כיתה ג', בית הספר גורדון. 1951 (*)

חיפה-קרית חיים

דקות ארוכות של שיחה בין אסנת וביני על בתיה, נפסקות לשתית מים בחום הקיץ. בדרך טבעית עוברת השיחה לאפיק אחר – הזיכרונות מהעבר הרחוק, אותו אסנת לא חוותה – הילדות והנעורים בקריית חיים. אסנת שולפת מהאלבום תמונה שנותרה מהילדות של בתיה: תמונה של כיתה ג' בבית הספר גורדון. בתיה, יושבת ישיבה מזרחית בשמלה מנוקדת. סנדלים לרגליה, חיוך רחב אופייני ושיער מתולתל עוטר את ראשה. לא הכרתי את התמונה הזאת, אך בקלות רבה תווי הפנים המוכרים של בתיה אותרו מבין שאר תלמידי הכיתה. אני מספר לאסנת, כי בגיל זה עדיין לא הכרתי את אמה, כי היא גדלה בקריית חיים המערבית – "מעבר להררי החושך", מבחינת "הקיריתיים האמיתיים", שגרו בצד המזרחי של פסי הרכבת.

התבוננות נוספת בתמונה מעלה לפתע דמויות אחרות מוכרות שהגיעו עם בתיה אל "התנועה המאוחדת" וחברו יחדיו עם בני המחזור לקבוצה אחת "עדת לנגב", שגישרה והפגישה את בני "המערב" עם בני "המזרח". תנועת הנוער הסוציאליסטית הפכה אותם למיקשה אחת מבחינת חווית הנעורים וההתבגרות

במסלול אחיד. חלק מהילדים לווה את בתיה מבית הספר היסודי לתיכון ולתנועת הנוער. לאחדים היא נקשרת מאוד בבגרותה, ואחרים ליוו את חייה ודרכה הקבועה מהבית אל "קן" התנועה וחזרה, שלוש פעמים בשבוע כל אותן שנים.

בית הספר התיכון בקריה ובעיקר הפעילות בתנועת הנוער, הייתה גורם מעצב מרכזי של דמותה. חייה כילדה ונערה לא היו קלים, מאחר ואביה גידל אותה לבד – משימה לא קלה לפועל משמרות בפניציה. אמה של בתיה, חלתה בשחפת, ואושפזה בסנטוריום בהרי ירושלים במשך שנים רבות עד שנפטרה. מפעם לפעם הייתה מגיעה בתיה לבקר את אמה המאושפזת, וגם כאשר טיול התנועה, בכיתה ז' או ח' היה להרי ירושלים, היא השתתפה בטיול, אך במקום לחזור עם כולם לקריה במשאית, יצאה לבקר את אמה החולה.

אסנת מנסה לעקוב אחרי ההתרגשות מהזיכרונות שמלווים את ההתבוננות בתמונה מכיתה ג', וזיהוי של אחדים מהילדים עם חברים בתנועה "בעדת לנגב". היא מנסה לומר משהו על ההבדל הגדול בינה לבין בתיה, ואומרת: "לכם היה בייחוד – לכם הייתה קריית חיים!!!" חשבתי לעצמי, כי השימוש בלשון עבר ("היה") הוא לא מדויק, כי העבר התמזג ועיצב את ההווה האישי, שחי בתוכנו ולא ניתן להפרידו.

סיום טיול מכתשים, 1957 (**)

שלפתי תמונה, של חברי "עדת לנגב" בסיום טיול מכתשים, 1957, ליד עובדת בנגב. הנה, בתיה, לידה אורי סגל, ושאר הילדים שליוו אותה בתמונה מכתה ג: יהושע ידידיה, עפרה שריון, משה מילנר, שולה טלר, דניאלה קרם – ילידי "המערבית". ובאותה אגודת נערי "לנגב" משולבים ילידי "המזרחית": נירה זינדל,

בילה זיפרמן, ליה רזם, רזיאלה עצמון (ז"ל) ואחרים. חבורת נערים, חבושי כפיות, אחרי מסע מפרך בחום והיובש המדברי, המצטלמים במצלמת בוקס פשוטה. אווירת סיום הטיול, השמחה ובדיחות הדעת באים לידי ביטוי "בפזזה" המיוחדת שמנסה כל אחד לעשות, ובראשם המדריך עידו אלוני שהגיע מקיבוץ יוטבתה ורביץ בתחתית התמונה בצל הדגל.

תוך התבוננות בתמונה, מהרהר לעצמי לא רק על חשיבות "התנועה" במיזוג גלויות, בעיצוב הזהות הלאומית והמקומית, אלא גם בעיצוב האישיות. מראות עבר רצות מול עיני – כאשר בתיה ואני, הפכנו להיות מדריכים של חניכים צעירים "בתנועה". הרי בקושי חגגנו את הבר מצווה, וכבר מטילים עלינו חובת דאגה ואחריות לחבורת ילדים, הצעירים ארבע שנים מאיתנו. ולא רק חוויות הפעולות הצופיות, התחרויות, משחקי לילה אלא גם משימות חיברות לאומיות ומעמדיות – סוציאליסטיות מטילים עלינו למען נחנך את דור ההמשך בדמות הרצויה. שעות רבות בילינו יחדיו כמדריכים בתנועה, וחווים יחדיו את חוויות הבגרות המיוחדת של אלה שעדיין לא סיימו את ילדותם וכבר נדרשה מהם אחריות של בוגרים.

אין פלא כי אלה גם אלה צרבו באישיות ובתודעה של בתיה זהות חזקה לקריית חיים. תכונות של אחריות ושליחות, אהבת העברית ותחושת היחד אותה נשאה בתיה בתוכה גם בשנים הרבות שחיה בעולם אחר. מעגל החיים של בתיה נסגר בחיפה אך גם נמשך כזיכרון חי שלא ישכח.

יהיה זיכרה ברוך.

חיפה, יולי 2008

(*) זיהוי הילדים בתמונה כיתה ג':

מימין לשמאל:

עומדים שורה ראשונה: יורם רבינו, זאב הופמן, יהושע ידידיה, יהודה זלוטניק, אורי סגל, ? , דני גור אריה.

שורה שניה: עפרה שריון, ? , שמואל רוסמן, המורה, ? , ?

שורה שלישית: ? , מיכאל הנדל, ? , ? , ? , משה מילנר, גדעון מנלה

יושבים: צביה אקרמן, ? , בתיה בורנשטיין, ? , שולה טלר, ? , דניאלה קרם.

תודה לאילנה אלנקווה (ובר) על זיהוי חלק מילדי כיתה ג' בתמונה בבית הספר גורדון.

(**) זיהוי משתתפי טיול מכתשים, עדת לנגב

מימין לשמאל:

עומדים מאחור: יהושע ידידיה, רזיאלה עצמון (ז"ל), ניצחה אפשטיין, יורם זילברגליט, בתיה בורנשטיין, אורי סגל

עומדים שורה שניה: נירה זינדל, שמואל פפרניקוב, אלי זילברמן, משה מילנר,

עומדת ומצדיעה: עפרה שריון.

כורעים: שולה טלר, ליה רזם, בילה זיפרמן

יושבים: לאה סלייפר, דניאלה קרם, זהבה (מחזיקה את הדגל), עדנה

שוכב: עידו אלוני, המדריך מיוטבתה

